

Vragenuur over AVG- aspecten van sociale media-archivering

#coronacollectie

Gespreksverslag 14 mei

In dit vragenuur gaan we dieper in op AVG-vragen met betrekking tot social media archivering. Speciale gasten voor dit vragenuur waren:

Marianne Loef van Loef Advies (coördinator van de werkgroep AVG van het KIA platform). De werkgroep publiceerde onder andere de handreiking '[Handreiking voor het toepassen van de Algemene verordening gegevensbescherming in samenhang met de Archiefwet in de dagelijkse praktijk van het informatiebeheer bij de overheid](#)' en een [model risico analyse](#) voor de gezinskaarten van het bevolkingsregister. Die laatste kan als model dienen voor veel andere historische archieven, en is 'goedgekeurd' door de Autoriteit Persoonsgegevens.

Richard van den Belt, expert overbrenging en selectie archieven bij het Stadsarchief Amsterdam. Hij is verantwoordelijk voor het implementeren van de AVG binnen het Stadsarchief Amsterdam en lid van de AVG werkgroep.

Het begrip doelbinding

V: Hoe moet je omgaan met het begrip 'doelbinding' bij social media?

Marianne Loef: Van de AVG mag je geen persoonsgegevens verzamelen die niet direct te maken hebben met het doel waarvoor je ze verzamelt. De overheid verzamelt in het kader van wettelijke taken, maar als je een personeelsregistratie hebt, mag je wel data bewaren die daarop slaan (NAW-gegevens, ziektemeldingen) maar niet de persoonlijke omstandigheden van iemand (scheiding, ruzies). Dat is geen doelbinding. Als er geen doelbinding is, mag een burger ook eisen dat iets verwijderd wordt (recht op vergetelheid).

Doelbinding bij social media is juridisch gezien een lastig vraagstuk. Je zult je heel goed moeten afvragen met welk doel je sociale media bronnen aan het verzamelen bent. De AVG maakt een grote uitzondering voor archivering in algemeen belang, maar het is niet een op zichzelf staande grond voor het bewaren van persoonsgegevens. Daar is een wettelijke taak (van bijv. een kerk/vereniging) voor nodig, daarna mag je ze pas verder archiveren.

Richard vertelt: "Als Stadsarchief Amsterdam willen wij graag sociale media archiveren. Maar iemand heeft dit gepubliceerd, een organisatie of een particulier. Wij zullen ons steeds de vraag moeten stellen: mag ik op basis van het doel deze gegevens bewaren?"

Tijdens het vragenuur met betrekking tot juridische zaken van 7 mei werd de vraag gesteld of het bewaren van een facebookgroep van een historische vereniging mogelijk volgens de auteurswet. Formeel kan dat alleen als er toestemming is van de eigenaar en leden van de betreffende groep. Als we kijken naar de AVG dan zien we dat er heel veel persoonlijke gegevens binnengehaald worden en dat daar dus voorzichtig mee omgegaan moet worden. Het advies (op basis van de AVG) is dan ook, wél binnenhalen en bewaren, maar niet zomaar beschikbaar stellen.

Bewaren en beschikbaar stellen valt volgens de AVG allemaal onder "verwerken". Er is geen onderscheid volgens de AVG tussen verzamelen en bewaren enerzijds en beschikbaar stellen anderzijds. Maar omdat de AVG alleen van toepassing op persoonsgegevens van nog levende personen is het onderscheid wel sneller te maken. Daar waar dat onderscheid helemaal niet gemaakt wordt in bijvoorbeeld de auteurswet. Wanneer alle gegevens die te herleiden zijn naar een persoon en persoonsgegevens (godsdiens, seksuele geaardheid, gezondheid) uit een verzamelde dataset worden verwijderd dan is beschikbaar stellen wel weer mogelijk. Maar dit kan heel lastig zijn. Er bestaat nog geen jurisprudentie, dus het blijven lastige kwesties en een interessant grijs gebied. Wel belangrijk voor archiefinstellingen om een besluit te maken wat je wilt archiveren en op basis hiervan keuzes te maken.

Toestemming

V: Als je dan toestemming vraagt, mag het dan wél?

A: Je kunt toestemming vragen van personen om sociale media te verzamelen en bewaren. Daarmee verkrijgt je een rechtsgrond om te gaan harvesten. Alleen kan een persoon deze toestemming ook weer in te trekken, waarmee het de rechtsgrond vervalst. Dit is dus een wankel grond om te archiveren. Het gevaar schuilt erin dat je je archief niet kunt gebruiken.

In artikel 89 van de AVG staat dat wanneer persoonsgegevens met het oog op archivering in het algemeen belang worden verwerkt, in het lidstatelijke recht kan worden voorzien in afwijkingen van de artikelen 15 (recht op inzage), 16 (recht op rectificatie), 18 (recht op beperking van de verwerking) en 21 (recht van bezwaar). Dat is gedaan in de Uitvoeringswet AVG (UAVG), art. 45. Artikel 17 (recht van vergetelheid) is daarbij weer niet uitgezonderd.

V: Dit roept enige tegenstrijdigheid op: "Wij verzamelen historische bronnen en geen persoonsgegevens. En als ik iets online zet, kies ik daar toch zelf voor."

Marianne: Dat klopt, maar degene die iets online zet, doet dat niet met de intentie dit voor eeuwig bewaard te zien worden. Bij archiveren haal je de persoonsgegevens mee, een verwerking is namelijk verzamelen en dus ook die persoonsgegevens. Soms deelt iemand daarbij gevoelige persoonsgegevens. Bij delen op NU.nl begrijpt iemand dat veel mensen dit zullen zien, bij delen op de tennisverenigings app zal dat minder zijn.

Als erfgoedinstelling moet je je er ook bewust van zijn dat alles wat je online zet, helpt aan het profileren (bijv door jaartal in iemands naam) en uitsluiten van mensen (bijvoorbeeld door ziektebeeld van iemand en levensverzekeringen die meekijken en premie verhogen op basis van de gegevens die ze vinden).

Beschikbaar stellen

V: Is er een verschil tussen online publiceren en publiceren op studiezaal?

Marianne Loef: In het geval van gebruikers van de studiezaal registreer je mensen die de informatie willen raadplegen. Deze beperktheid biedt meer mogelijkheden.

Richard: De Archiefwet stelt dat als het in het archief wordt geplaatst, de informatie openbaar is. Dit is nog een grijs gebied, want als je deze openbare info online publiceert, is het meteen zichtbaar voor de hele wereld. Vanwege de Auteurswet echter zet je gegevens niet online. Je mag het wel bewaren en dus archiveren, het staat bovendien (beperkt) openbaar en dat lijkt tegenstrijdig met het niet online mogen delen. Dat is de beperkende werking van de AVG. Bedenk wel dat een

journalist of onderzoeker met een verklaring er wel bij mag. Anders wordt het doel van archiveren wel heel discutabel.

Richard: Verdere verwerking voor historische instellingen mág, maar je moet wel een aantal 'passende maatregelen' nemen: kan ik met dataminimalisatie aan de slag? Als je anonimiseert, los je een groot deel van dit probleem op.

Ook een oplossing is om een raadpleegkopie te bewaren en deze alleen aan onderzoekers ter beschikking stellen na tekenen van geheimhoudingsverklaring.

Voorbeeld: corona, we zijn druk met harvesten. Als iemand corona heeft gehad, langdurige ziektebeeld. Dat is een medisch gegeven dat je niet mag openbaren. Nogal gevolgen voor bijv. premie.

Voorbeeld: Een Facebookgroep van de lhbt-gemeenschap: hier gaat het om bijzondere persoonsgegevens, maar die tegelijkertijd maatschappelijk relevant zijn. Wel harvesten, maar oppassen met publicatie. In AVG staat dat verwerking (=bewaren) van bijzondere persoonsgegevens is toegestaan, maar zolang iemand nog leeft mag je het niet zomaar online zetten. Het harvesten van zo'n groep kán, mits het wordt bewaard en pas na later ter beschikking worden gesteld.

Dubben tussen openbare informatie en het niet openbaar mogen stellen, dat is de afweging van archivarissen. Dat wordt nog eens versterkt als het over social media gaat.

Archiefwet en beperkt openbaar stellen. Hoe zit dat bijv bij IISG?

Robert Gillesse: We sluiten overeenkomsten met donoren waarin we vastleggen wat we wel/niet openbaar mogen maken en dus wel/niet archiveren. Bij sociale media is het bijv. een FB van een vakbond die we willen archiveren, dan spreken we af dat die pas over 20 jaar openbaar maken. Maar gaat het om heel actuele zaken, Corona, dan maken we de afweging wat wel en niet kan. Het besluit om de data niet openbaar te maken heeft bijna altijd te maken met de gevoeligheid van persoonsgegevens. Bijvoorbeeld of iemand lid is van een vakbond. Maar ook hier zijn er uitzonderingen te maken voor onderzoekers: er bestaan wetsartikelen binnen de uitvoeringswet van de AVG die ter beschikking stelling van bijzondere persoonsgegevens wel mogelijk maken voor wetenschappelijk onderzoek.

Hoe pas je het recht op vergetelheid toe bij social media?

Er bestaat een algemene uitzondering in de AVG voor archiveren in het algemeen belang of historisch onderzoek. Als een archiefinstelling dus historische gegevens beheert, dan kan het recht op vergetelheid overruled worden. In de uitvoeringswet AVG zijn uitzonderingen inzake archivering in het algemeen belang en uitzonderingen inzake journalistieke doeleinden of academische, artistieke of literaire uitdrukkingsvormen opgenomen. Dat is niet hetzelfde als uitzonderingen voor archiveren in het algemeen belang. Op 'archivering in het algemeen belang kunnen nu alleen archieven die onder de Archiefwet vallen, zich beroepen en geen bibliotheken of musea.

Nuttige bronnen

- [Kennisplatform Informatierecht \(KIA\)](#)
- [Handreiking voor het toepassen van de Algemene verordening gegevensbescherming in samenhang met de Archiefwet in de dagelijkse praktijk van het informatiebeheer bij de overheid](#)
- [model risico analyse](#) voor de gezinskaarten van het bevolkingsregister.

- [Er kan meer dan je denkt! Vijftig praktijkcasussen over informatie, archiveren en de AVG](#)
- [Toetsingsinstrument AVG en publicatierechten voor archivering overheidswebsites](#)

Volgend vragenuur: donderdag 28 mei, 11:00 tot 12:00 uur

Het volgende vragenuur behandelt social media archiveringstools: gebruik je al tools, ben je al aan de slag gegaan met archiveren van social media, hoe doe je dat, welke software gebruik je en waar loop je tegenaan? Deel je ervaringen in het vragenuur. Meedoen kan via meet.jit.si/NDEvragenuur.

Donderdag 28 mei is voorlopig het laatste vragenuur over Social Media Archivering. Vanaf donderdag 4 juni richt het wekelijkse vragenuur van het Netwerk Digitaal Erfgoed zich op andere thema's. Houd [@digitaalerfgoed](https://twitter.com/digitaalerfgoed) op Twitter en de nieuwsberichten op www.netwerkdigitaalerfgoed.nl in de gaten voor meer informatie.